

# Soomusmampel õunapuul

Ain Raitviir

Vanemad halvasti hooldatud viljapuud kipuvad meil sageli seenetama. Sügise-ti võibki nende okstel ja tüvel näha mitmesuguste seente viljakehasid, millest osa kuulub surnud koorest või puudust toituvatele saproobidele, ülejäänud on aga parasiidid, mis tekitavad mädaniku elavas puidus, lühendades sellega tunduvalt puude eluiga. Viimastest on üsna tavaline lehkseente hulka kuuluv sametkõrges, mida võib sagedamini näha pargipuudel. Ta on tuntud kui hilissügisene ja talvine söögiseen.

Tavaliselt kasvavad sametkõrgesed ja teised seened viljapuutüvedel väikes-te kogumikena. Sellepärast oli üllatav aga möödunud aasta oktoobris näha Peedul ühes aias suurt, väliselt veel täies elujõus puud, mille alumine osa oli tihedalt seentega pärjatud. Lähemal vaatlemisel selgus, et tegemist oli soomusmampliga, mida meil tavaliselt leidub metsas mitmesuguste lehtpuude tüve alusel ja ka kändudel. Soomusmamp-lit võib väliselt kergesti ära tunda. Seen kasvab enamasti põõsasjalt koos ja tema ookerjat või roostekollast kübarat ning kahvatumat kollast jalga katavast suured tugevad tagasipöördunud otsa-ga soomused. Jala ülemises osas on sil-matorkav ring. Seeneliha on üsna vints-ke, redist meenutava lõhna ja maitse-ga. Söögiseenena pole soomusmampel

hinnatud, teda peetakse isegi mittesöö-davaks.

Kirjanduse andmetel (Michael ja Hen-nig, 1967) on soomusmampel ohtlik val-gemädanikku tekitav parasitseen, mis Saksa DV-s eeskätt just õunapuid ohus-tabki. Eestis on see aga esimene selline leid õunapuult. Aia omaniku sõnade järgi oli õunapuu ('Paide taliõun') istu-tatud pärast 1939. aasta külma talve ja järelikult mitte neljakümmendki aas-tat vana. Puu on pidevalt head saaki andnud. Õunapuu juurekael ja tüve alumine osa on aga juba kindlalt seene võimuses: lisaks tüve alaosas ringselt kasvavatele suurtele viljakehakogumi-kele ulatus paari väiksemat viljakeha välja ka maapinnast umbes meetri kõr-gusel asuvast koorepraost. On selge, et see õunapuu on määratud peatsele hu-kule.

Paljud vanemad eraaiad on praegu arvatavasti niisuguses eas ja seisundis, et õunapuudele ilmub järjest rohkem seeni. Seepärast pakub huvi teateid saa-da teistestki viljapuudel kasvavatest seentest.

KIRJANDUS: Michael, E., Hen-nig, B., 1967. Handbuch für Pilzfreunde, IV. Blätterpilze. Dunkelblättler. Jena.

